

NY MUSIK

Magne Hegdal

– i stort sett

Stort sett

(Rapport fra et glemt landskap)

for fiolin og piano (2005–2008) – uruppförande

1. *Prosa (con stanza)*
2. *Points (of Departure)*
3. *Vest i fjellet (topografi)*
4. *Sonata variata (in La)*
5. *Figures and Facts (Notes)*
6. *Alene (epilog)*

Anna Lindal – violin

Kristine Scholz – piano

Tisdag den 11 november 2008, kl.19.30

Immanuelskyrkan, Borås

Entré 50:-
Medl. fri entré

”For meg gikk det sent op, at det, at digte, det er vesentlig at se...”, sade Henrik Ibsen.

Självt har jag en känsla av att *allt finns där*, och att detta att komponera mer handlar om att *finna* än om att *skapa* (Gud skapar!). Man kan finna något hittills ouppdagat eller återfinna något glömt, och även sätta något bekant i ett nytt sammanhang och därigenom förmedla en ny erfarenhet.

Ofta tänker jag på detta att komponera som att göra sig bekant med ett nytt landskap, och att berätta om vad man har sett. En sådan berättelse kan – som i kvällens verk – vara mångsidig, och omfatta allt från emotionella skildringar till objektiva fakta.

Detta hänger samman med min erfarenhet som tonsättare, som omfattar såväl improvisation som mekanisk konstruktion och bruk av slumpen, då jag själv blir *mottagare* av musiken. Dessa hållningar till komposition kan kanske förefalla som oförenliga motsatser, men för mig är de snarare ytterligheter på en skala. Jag har erfarenheter från hela den skalan: Från ett omedelbart uttryck, med skiftande grad av medvetande om och distans till material och form, och till en situation där jag bara komponerar de strukturella ramarna, och där det kan uppstå musik som jag inte skulle (eller hade kunnat) *valt*. Det sistnämnda gäller större delen av mina verk.

Kvällens verk omfattar hela den skalan. Det rör sig om ett *stort* musikaliskt område, återgivet i minsta detalj och med kraftigt skiljaktiga infallsvinklar, men där helheten (förhoppningsvis) säkerställs genom motiviska samband – och kanske också ett slags enhet vad gäller uttrycket? Mitt sätt att använda slumpen – när jag tar emot musiken som något objektivt – är besläktat med naturupplevelsen. Men också när jag komponerar direkt är det visuella en viktig inspirationskälla: Linjer i landskapet, trädgrenars abstrakta former, den komplicerade rytmiken i barkborrens gångar. I själva kompositionsarbetet handlar det ändå först som sist om att definiera ett *musikaliskt* område, att samla och välja ut material, att finna var gränserna går. Här finns det objektiva kriterier, men djupast sett bestäms valen av den personliga känslan – man kunde kanske tala om ett ”inre landskap”.

”Sett” på norska betyder också ”set” (en samling saker som hör samman, som hos Ives: A set of pieces). En samling om sex stycken – en form som också kan föra tankarna till den store Carl Philipp Emanuel Bach och hans *Sechs Sammlungen für Kenner und Liebhaber*. Också där finner vi skiftande hållningar till komposition: Etablerad form (sonat), intellektuell nyskapelse (som han kallar rondo) och omedelbart känslouttryck (fantasi). I den sista av hans samlingar är dessa former grup-

perade sålunda: Rondo, sonat, fantasi, rondo, sonat, fantasi – ABCABC – och en liknande tendens finns också i mitt verk: Första och fjärde delen har kraftiga inslag av en *berättande* stil, musik som ”talar” (också detta något som kan föra tankarna till Bach), andra och femte delen är i hög grad ”konstruerad slump”, och tredje och sjätte delen är i huvudsak solostycken.

Verket innehåller många referenser till annan musik (tillfälligtvis en del svensk). I första delen antyds folkvisan Jag vet en dejlig rosa (den tid under vilken kompositionsarbetet pågått, har på det personliga planet inneburit stora glädjeämnen men också djup sorg, och denna sång – i Monica Zetterlunds version – knyter an till det sistnämnda). I sista delen antyds Berwalds *Erinnerungen an die Norwegischen Alpen*, som i sin tur påminner om Till Österland vill jag fara. I övrigt finns referenser till bl.a. Beethoven, Schumann, Chabrier, Cage, Grieg (*Aften på Højjeldet*) och Telemann (*Ein Mensch ist in seinem Leben wie Gras*).

De klaraste tematiska elementen har jag ändå komponerat själv. Även om några är i ”gammal stil” innebär inte det någon distansering; ända sedan tidigt 70-tal har stil som uttrycksmedel (att vidareutveckla en ”personlig stil”) förefallit mig irrelevant. Mitt ”projekt” ligger på ett annat plan. Tematik (motiviska variationer) är däremot av stor betydelse. Mycket av det tematiska stoffet uppträder i flera satser, och förbinds genom variation med annat stoff. En del av detta är lätt att höra, men mycket kan bara uppfattas genom grundlig kännedom om musiken – och knappast ens då. Men allt detta vänder sig ändå till en publik och inte till analytiker! Det jag önskar är att verket i sig självt kan vara ett ”landskap” som lyssnaren kan lära känna. På så vis blir detta att minnas (samla, återupptäcka, lära känna) en viktig del av musiken, också för lyssnaren.

Under arbetets gång stötte jag på några rader av den norske poeten Tone Hödnebö, som jag skrev in i partituret:

*For alt finnes i glemselen
og det jeg samler på
blir en kunnskap om alle ting*

Verkets titel är beskrivande (*sett*, i ett stort sammanhang), teknisk (stort *set*) – men också ytterst prosaisk: ”Stort sett” betyder ”oftast (men inte alltid)”. ”Stort sett for fiolin og piano” kan därmed betyda att det inte alltid är så; i långa partier spelar bara ett av instrumenten – och kanske finns det också utominstrumentala element?

Magne Hegdal

Magne Hegdal och Herbert Henck, Borås 16 okt 2004

Foto: Lars Hallnäs